

Protocol

DYSCALCULIE

Schooljaar 2026-2027

Begeleiding van leerlingen met dyscalculie

Definitie van dyscalculie

'Dyscalculie is een stoornis die gekenmerkt wordt door hardnekkige problemen met het leren en vlot en/of accuraat oproepen en/of toepassen van reken/wiskundekennis (feiten/afspraken)'
(Ruijsenaars et al. 2006)

Dyscalculie komt bij ongeveer 2 á 3% van de leerlingen voor (Van Luit, 2012).

Leerlingen met dyscalculie hebben, ondanks goed onderwijs en deskundige hulp, hardnekkige problemen bij het maken van relatief eenvoudige sommen.

De belangrijkste probleemgebieden van leerlingen met dyscalculie:

- Hun basiskennis en – vaardigheden raken niet of zeer moeizaam geautomatiseerd.
- Problemen bij het begrijpen van de basis van de rekenkunde, zoals: breuken, waarde van de getallen, verbanden tussen getallen, hoofdrekenen en schatten.
- Moeite met het adequaat opstellen en groeperen van getallen bij berekenen (bij '37+36+13' consequent van links naar rechts rekenen).
- Niet competent worden in het vlot oplossen en traag blijven in het rekenen (het automatiseren blijft een probleem).
- Schattend rekenen (moeite met het overzien van hoeveelheden).
- Moeite met het leren van willekeurige associaties/afspraken/feiten.
- In een toepassing herkennen ze moeilijk wat ze eerder hebben geleerd.
- Moeilijk kunnen wisselen tussen verschillende strategieën.
- Moeite met het flexibel wisselen tussen verschillende kennisniveaus (zoals: concreet-verbaal-abstract).
- Moeite met het veralgemeniseren en vertalen van specifieke rekenopdrachten naar andere situaties (b.v. techniek, verzorging, aardrijkskunde).
- Het korte termijngeheugen en het werkgeheugen zijn snel overbelast.
- Weinig profiteren van niet-directe instructie.
- De leerresultaten zijn vaak onvoorspelbaar en leiden tot twijfel aan eigen kunnen of competentie met als gevolg een afkeer van rekenen.

In het dagelijks leven kunnen zich ook problemen voordoen op het gebied van:

- Klok kijken en tijdsbeleving
- Geldrekenen
- Ruimtelijke oriëntatie en ruimtelijk inzicht
- Teamsporten
- Het interpreteren van codes, patronen, muzieknoten, steno en grafieken lezen.
- Een afkeer voor strategiespelletjes en strategisch spelgoed.

Doelen en uitgangspunten

De doelen van het dyscalculiebeleid op UGO zijn:

- leerlingen met dyscalculie kunnen die opleiding volgen waartoe ze op basis van hun cognitieve capaciteiten in staat zijn.
- leerlingen kunnen zo zelfstandig mogelijk omgaan met hun dyscalculie.
- leerlingen vergroten hun functionele gecijferdheid, zo nodig met hulpmiddelen en/of begeleiding.

Op UGO hanteren wij het Protocol Ernstige Reken-Wiskunde problemen en Dyscalculie (Van Groenestijn, Van Dijken & Janson, 2012).

Hulpmiddelen, faciliteiten en begeleiding

UGO hanteert onderstaande uitgangspunten om deze doelen te bereiken. Belangrijke vragen zijn:

- wat heeft deze leerling nodig?
- heeft hij voldoende aan begrip, goed onderwijs en de algemene afspraken die op school gelden voor dyscalculie?
- of heeft hij daarnaast ook nog individuele ondersteuning en/of extra hulpmiddelen nodig?

Belangrijk is dat de leerling mede eigenaar is van zijn plan. De ondersteuning (indien gewenst of noodzakelijk) vindt plaats gedurende de gehele schoolloopbaan en wordt jaarlijks geëvalueerd middels een Handelingsplan.

Dyscalculiebegeleiding (Remediërende maatregelen)

De hieronder beschreven remediërende maatregelen dienen gezien te worden als begeleidingsinhouden bij individuele ondersteuning of in klein groepsverband door een rekenspecialist (maximaal 1 uur per week).

- Veelvuldig uitleggen, oefenen en herhalen van rekenprocedures, rekenregels en oplossingswijzen.
- Het aanleren van een vaste oplossingsstrategie voor de verschillende bewerkingen; niet meerdere manieren om iets op te lossen.
- Extra instructie en preteaching.
- Helpen bij transfer maken bij vergelijkbare oefeningen.
- Leren omgaan met rekenmachine en kritisch kijken naar de uitkomst (bijvoorbeeld schatten wat de uitkomst zal zijn, geen negatieve afmetingen en gewichten, ed.).
- Pre-teaching bij het maken van toetsen (van te voren bespreken waar het over gaat).
- Oefenen in soorten vragen en manier van vragen.
- Toetsen nabespreken, zowel aandacht voor de goede als de slechte opgaven.
- Het nabespreken van gemaakt werk, daar waar er fouten in het rekenwerk gemaakt zijn.
- Bespreek aanpak van huiswerk.

Maatregelen in geval van dyscalculie

Een dyscalculie verklaring geeft recht op extra ondersteuning en maatregelen, maar het zorgt ook voor beperkingen. Niet alle vervolgopleidingen en beroepen zijn meer mogelijk (bijv PABO)

Verschillende maatregelen worden genomen als er sprake is van de aanwezigheid van een vorm van dyscalculie. De algemene, dispenserende, compenserende en remediërende maatregelen moeten gezien worden als mogelijke ondersteuning van leerlingen met dyscalculie. Welke maatregelen nodig zijn moet per leerling bekeken worden, vanuit het onderzoeksrapport en de ervaringen van de deskundige begeleiding, waarbij het uitgangspunt moet zijn dat de leerling zo zelfstandig mogelijk functioneert. Jaarlijks moet opnieuw bekeken worden welke maatregelen noodzakelijk zijn. De remediërende maatregelen worden op individuele basis of in kleine groepjes ingezet naar gelang het leerjaar en het niveau van de leerling (per leerjaar, in een groep max 5 leerlingen).

Algemene maatregelen

- o Alle betrokken docenten zijn op de hoogte van de hulpvraag en bijbehorende faciliteiten van de leerling. Dit om begrip te geven en faalangst te verminderen/voorkomen.
- o Leerling krijgt de tijd en ruimte om een antwoord te bedenken.
- o De uitleg wordt in korte stapsgewijze instructie gegeven.
- o Rekenkundige en ruimtelijke begrippen worden zoveel mogelijk gevisualiseerd.
- o Toetsen worden minimaal 1 week van tevoren opgegeven en worden in SOM vermeld.
- o De leerling kan voor vragen en hulpmiddelen terecht bij de rekencoördinator/rekenspecialist.
- o Toetsen mogen door ouders worden ingezien, hiervoor wordt een afspraak met de docent gemaakt.

Dispenserende maatregelen

Dispenserende maatregelen geven ontheffing van bepaalde opdrachten en/of handelingen.

- o De leerling hoeft maar één van meerdere oplossingsstrategieën te beheersen.
- o De leerling wordt zoveel mogelijk ontzien bij onvoorbereid uitvoeren van rekenoperaties.

Compenserende maatregelen

Compenserende maatregelen zijn maatregelen en technische hulpmiddelen die de gevolgen van de rekenproblemen minimaliseren.

Een leerling met dyscalculie moet aan de exameneisen voldoen. In het proces hiernaartoe zijn er meerdere mogelijkheden om de leerling te ondersteunen.

- o Gebruik van rekenmachine bij rekentaken.
- o Leerling kan gebruik maken van een, samen met de rekenspecialist aangelegd, onthoudschrift. Deze mag ook tijdens schooltoetsen gebruikt worden (**niet bij PTA toetsen in de bovenbouw.**
PTA=programma van toetsen en afsluiting.)
- o Waar mogelijk geen toets van twee rekenvakken, zoals economie, wiskunde, natuurkunde, scheikunde, op één dag.
- o 20-25% extra tijd bij toetsen of een vermindering van opgaven tot en met een maximum van 25% van de geschatte verwerkingstijd.

LET OP: Bij het eindexamen (CE) bepaalt het CvTE (Commissie voor toetsen en Examens) welke maatregelen toegestaan zijn, bij de schoolexamens in de bovenbouw (SE) nemen we deze adviezen over zodat leerlingen met dezelfde voorwaarden en omstandigheden oefenen.

Organisatie

Binnen UGO valt de verantwoordelijkheid voor zorg en uitvoering van de zorg voor dyscalculieleerlingen onder het schoolmanagement, ondersteuningscoördinator en de rekenspecialist. Deze zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het dyscalculiebeleid. Daarnaast hebben docenten, mentoren, leerlingen en ouders een rol in de begeleiding.

Taken en verantwoordelijkheden van alle betrokkenen

De leerling:

- Zet zich maximaal in om het rekenen te oefenen
- Zorgt dat hij/zij kan beschikken over de afgesproken faciliteiten en noteert D boven de toets
- Meldt zich bij coach indien hij/zij vindt dat de begeleiding niet goed verloopt.

De ouders:

- Moedigen hun kind aan en ondersteunen waar nodig
- Luisteren naar de signalen van hun kind en bespreken dat indien nodig met coach

De coach:

- Is eerste aanspreekpunt voor de leerling, ouders en de vakdocenten
- Monitort de leerresultaten van de leerling
- Signaleert leerproblemen en meldt dit bij de rekenspecialist
- Overlegt met de rekenspecialist over de voortgang.
- Begrip hebben voor en kennis van dyscalculie

De vakdocent:

- Houdt zich aan de afspraken die gemaakt zijn, deze zijn terug te vinden in SOM.
- Geeft indien nodig extra ondersteuning in de les en helpt de leerling met het gebruik maken van de faciliteiten
- Signaleert het als het niveau in de les te hoog is voor de leerling en meldt dit bij coach en rekenspecialist
- Bespreekt toetsen met de leerling
- Begrip hebben voor en kennis van dyscalculie

Rekenspecialist:

- Heeft een overzicht van alle leerlingen met de dyscalculiestatus en past dit aan in overleg met de ondersteuningscoördinator
- Vormt groepjes voor de rekenondersteuning en stuurt de begeleiding hiervan aan.
- Evalueert samen met de ondersteuningscoördinator en de teamleider van de ondersteuning het beleid
- Overlegt met de rekencoördinator hoe het dyscalculiebeleid past binnen het bredere rekenbeleid.
- Legt faciliteiten voor rekenondersteuning vast in SOM en communiceert met de leerlingadministratie
- Heeft contact met scholen waar een leerling eerder onderwijs heeft gevolgd, wanneer er onduidelijkheden zijn over de ondersteuning op die scholen ten behoeve van dossieronderzoek.
- Heeft contact met ouders over de afgesproken faciliteiten en ondersteuning, legt afspraken vast in SOM.
- Overlegt met ondersteuningscoördinator als er aanvullend onderzoek nodig is en kan onderdelen uitvoeren (didactische toetsen).
- Legt de begeleiding van de leerling vast in het Handelingsplan in SOM.
- Bespreekt de compenserende en dispenserende maatregelen met de leerling zoals vastgelegd in SOM
- Bespreekt de compenserende en dispenserende maatregelen vaksectie breed met docenten van de leerling, deelt tips en handelingsadviezen met deze docenten.
- Begeleidt de leerling op vooraf afgesproken rekengebieden (zie Handelingsplan in SOM)
- Overlegt met de coach als er belangrijke informatie uit het docententeam over de leerling beschikbaar is.
- Maakt het rooster voor de begeleiding van leerlingen en overlegt dit met de leerling, ouders en coach.

De ondersteuningscoördinator:

- Heeft een overzicht van alle leerlingen met de dyscalculiestatus en past dit aan in overleg met de rekenspecialist
- Controleert in SOM of de diagnose is verwerkt bij de examensecretaris
- Evalueert samen met de rekenspecialist, teamleider ondersteuning het beleid en stuurt waar nodig bij
- Signaleert een nieuw aangemelde leerling als deze tussentijds via zij-instroom de school in komt.
- Meldt de leerling aan bij de rekenspecialist indien er sprake lijkt van ernstige rekenachterstanden/dyscalculie
- Screent in samenwerking met de aanmeldcommissie de dossiers van nieuwe brugklassers op mogelijke ernstige rekenproblematiek
- Ziet erop toe dat de leerling compenserende en dispenserende maatregelen krijgt die hem doen toekomen, in contact met de coach

De leerlingadministratie:

- Informeert de rekenspecialist, teamleider en ondersteuningscoördinator over (tussentijdse) aanmelding van leerling met dyscalculie op school.
- Vraagt het diagnostische verslag op bij ouders.
- Noteert de dyscalculiestatus in SOM

De leerjaarcoördinator :

- Is alert op aanmeldingen van leerlingen met dyscalculie die later instromen dan het eerste jaar en bespreekt deze leerlingen met de ondersteuningscoördinator en rekenspecialist.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met onze rekenspecialist, mevrouw E. Vrij, via het mailadres: e.vrij@veluwseonderwijsgroep.nl.